

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Antonini Liberalis Transformationum congeries

Antoninus <Liberalis>

Basileae, 1568

VD16 A 2960

M. Antonini Imperatoris De Vita sua, Liber I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70288](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70288)

M. ANTONINI IMPERATORIS DE VLTATIA,
Liber I.

GVILIELMO XYLANDRO
Augustano interprete.

Auo meo Vero didici placidis esse morib. & iræ abstinēs. Existimatione parentis mei, eiusq; recordatione, ad verecundiam & viro dignos mores vsus sum. Matrem in studio pietatis erga deos, liberalitateq; imitatus: præterea in abstinendo à non perpetrandis modò, sed & cogitãdis flagitijs: tum in frugalitate victus, ab opulentiam comitante luxu remotissima. A' proauo id habui, vt ne in publicos ludos commearem, sed bonis præceptoribus domi meæ vterer: intelligeremque nullis hac in re parcendū sumptib. Ab educatore, ne auriga prasinus, aut uentus, neue palmularius aut scutarius fierē: ab eodem, tolerare labores, esse contentus paruo, operari, non immiscere me

1 2 mul

2 multis negocijs, haud facilè calumniam
 admittere, didici. A' Diogneto, stu-
 dium in res inanes non conferre: fidem
 abrogare ijs quę de incantationibus, de-
 monumq; profligationib. ac id genus a-
 3 lijs reb. præstigiatores & impostores re-
 ferunt: neq; animi causa coturnices ale-
 re, aut similiũ rerum studio & cupiditate
 teneri: item liberè dicta ferre æquo ani-
 mo, philosophię me addicere: audire pri-
 mò Bacchium, deinde Tandafidē ac Mar-
 cianum, scribere dialogos puerili æta-
 te: grabatum, pellem, aliaq; ad Græcam
 disciplinam pertinentia requirere. Ru-
 stici monitu in eam deueni cogitationē,
 mores meos correctione ac cultu opus
 4 habere: non esse imitandos Sophistas,
 non esse instituendas de contemplatio-
 nibus scriptiones, neq; oratiunculas ad-
 hortatorias declamandum, neq; speciē
 5 viri exercitijs dediti, ac laboriosi osten-
 tandam: ad hæc rhetorica, poësi, & astro-
 logia abstinendum: domi neq; vestitu,
 neq; alijs huius modi rebus vtendũ: epi-
 stolas scribendas simpliciter, quo modo
 ipse ad matrem meam est epistola Si-
 nueffa missa: insuper placabilitatem esse,
 & in alloquio facilitatem exhiben-
 dam

dam ijs qui stomachum nobis mouerint, aut aliquid deliquerint, simulatque ij redire ad officium velint: diligenter etiam legendum, neque omnino considerationem summariam satis putandū: neque celeriter adfentiendum alios traducentibus: commentarios Epicteti legendos, quorum & è domo sua mihi copiam fecit. Apollonius me docuit, vt libertatem sectarer, certamque constantiam: neque aliò vnquam, ne minimum quidem, quàm ad rectam rationem respicerem: ac semper mei similis essem in grauibus doloribus, amissione prolis, morbisq; diuturnis: vtque in viuo exemplo euidenter contéplarer, posse eundem & durissimum esse, & remissum quàm maximè. Tum etiam, vt in percipienda doctrina me non morosum præberem: sed circumspicerem de homine, qui palàm experientiam, & in tradendis scientijs facultatem, minimum suorum bonorum putaret. Præterea modum beneficia (vt ijs videntur) ab amicis accipiendi, ne vel accepta ea nos viliores redderent, vel stupidè negligerentur atque prætermitterentur. In Sexto de præhendi comitatem, & exemplum do-

6

7

1 3 mus

§ mus ad arbitrium patrisfamiliâs institu-
 tæ, viuendi secundum naturam, graui-
 tatem non simulatam, inque consulendo
 amicorum commodis sagacitatem,
 facilitatem erga priuatos, * moresque
 omnibus accommodatos. Quo fiebat,
 vt eius consuetudo omni adulatione
 suauior, ipseque eodem tempore in sum-
 ma apud eos quibus cum agebat vene-
 ratione esset. porrò autem expeditam
 viam ac rationem inueniendi & dispo-
 nendi præcepta ad vsum vitæ necessa-
 ria. item, quòd neque iræ, neque aliis
 cuiusquam animi commotionis vllum
 indicium dabat: sed simul & quàm ma-
 ximè affectibus vacuus, & humanissimè
 erat ingenij. In eodem honestam famam
 sine iactatione, multarumque rerum scien-
 tiam citra ostentationem. Alexandrū
 Grammaticum obseruabam ab increpa-
 tionibus sibi temperare: neque ignomi-
 niæ se castigare, si quis barbarum, solæ-
 cum, aut absonum quippiam protulisset:
 sed ciuilitè id modò, quod dicen-
 dum fuerat, pronunciare: perinde ac si
 respondens vel suam sententiam inter-
 poneret, aut rationem re ipsa, non ver-
 bo, cum altero conferret: aut omni-
 no alia

no alia quadã solerti & obliqua subad-
 monitione idem efficiebat. A' Fronto-
 ne didici, vt scirem quę consequeretur ty-
 rannidem inuidia, quæ varietas, simula-
 tio: & quòd omnino qui nobis patricij
 dicuntur, inhumaniores quodammodò
 sint reliquis. Ab Alexandro Platonico,
 ne crebrò, néue nisi necessitate coactus,
 cuiquam dicerem, scriberemúe, me esse
 occupatum: néue identidem impenden-
 tia negocia prætendendo debita fami-
 liaribus officia detrectarem. A' Caru-
 lo, ne parui facerem, si quid amicus con-
 quereretur, etiamsi nulla id ab eo fieret
 ratione: sed anniterer, eum in pristi-
 nam gratiam reducere. item, vt summa
 animi contentione præceptorum laudẽ
 prædicarem, vti de Domitio & Atheno-
 doto traditum est: vtque liberos verè
 diligerem. A' fratre meo Seuero, amo-
 ré familiariũ & veritatis, iusticiæq; . Per
 eundem cognoui Thraseam, Heluidiũ,
 Catonem, Dionem, Brutum. Idem mi-
 hi autor fuit, vt animo conciperem for-
 mam reipub. in qua æquis legibus eo-
 demq; iure omnia administrarentur: ac
 regni, cui nihil esset libertate subdito-
 rum antiquius. Eundem obseruavi curis

esse vacuum, constantiam in honore philosophiæ habendo : beneficentiam & liberalitatem perpetuam seruare, bene sperare, ac de amicorum in ipsum amore certò sibi polliceri : à quibus animo esset factus alieno, id ijs non occultum ferre : neque amicis eius opus esse, vt de ipsius voluntate coniecturam facerent, sed eam apertam esse. Maximus adhortatus me est, vt suo exemplo me ipsum regerem, neque vlla in re præcipitarem : animo bono cùm alijs in casibus, tum in morbis essem : vt moribus vterer temperatis, blandis ac grauibus : vt quæ instituissem, expedite, nec magna cum molestia perficerem. Dicebat sibi verba facienti, aut agenti quicquam, neminem non fidem habuisse : ex animi ipsum sententia loqui, vel agere : nullius rei admiratione se obstupuisse : nunquam aut festinasse, aut cunctatum fuisse, neque trepidasse : neque mœsticiæ, neque gaudij nimium fuisse : neque iracundum, neq; suspiciosum : sed beneficum, placabilem, veracem : magisque constantiã erroris securã, quàm errorũ correctionem præ se tulisse : nemine fuisse, q se ab ipso cõtemptũ, aut ipso præstan-

præstantiorem putaret: liberaliter quoq;
 facerem fuisse. Patris notavi humani-
 tatem, & in ijs quæ semel essent accuratè
 deliberata, permansionem: vanæ gloriæ,
 & eorum qui putantur, neque sunt ta-
 men, honorum contemptum: studium la-
 borum, assiduitatemq;. Libenter audie-
 bat eos qui aliquid reip. vtile poterant
 adducere. In tribuendo vnicuiq; pro di-
 gnitate suam, firmiter perseverabat: pe-
 ritus vbi intendendum esset, vbi remit-
 tendum. Amores adolescentulorū coër-
 cebat, utilitati publicæ omnes cogita-
 tiones intendebat. Amicis secum cœnā-
 di, aut iter faciendi necessitatem remit-
 tebat: & qui necessitate aliqua impedi-
 ti, eum non comitati fuerant, eundem
 semper ipsum inueniebant. In consilijs
 accuratè, quid conducere posset, inqui-
 rebat: ac cōstanter, neq; (id quod alijs vi-
 tio datur) obuijs quibusq; cogitationi-
 bus contentus finem consultandi facie-
 bat. Amiciciam conseruabat: neq; vel sa-
 tietatem amicorum capiebat, neque ad
 eos parandos furore aliquo ferebatur. In
 omnibus rebus omnia sua in se reposita
 habebat, læto vultu longè futura prouid-
 debat: atq; etiam minima antè præpara-
 1 5 bat,

bat, idq; citra tumultū. Acclamations, omnemq; adulationem compescebat. Quæ ad magistratum erant necessaria, semper custodiebat: sumtus procurabat, neque detrectabat de ijs rebus causam dicere. Deos citra superstitionem colebat: homines neq; demerebatur, neque auram popularem captabat: in omnibus his sobrius, constans, nusquam ineptus, aut nouitatis studiosus. Has porro res quæ ad vitæ commoditatem aliquid cōducunt, quas fortuna suppeditat, liberaliter, simulq; sine fastu tractabat: ita ut, & si adessent, haud sollicitè ijs vteretur: neq; desideraret, si deessent. Nemo fuit qui eum aut sophistam, aut vernam, aut hominem de Schola esse diceret: sed virum maturum, absolutum, adulatione superiorem, qui & seipsum regere, & alios posset. Iam philosophiam verā profitentes in honore habens, reliquis nihil exprobrauit. Cæterum in consuetudine familiari commodus, graciosusq; extra fastidium erat. Corpus suum moderatè curabat, non ut qui vitæ cupidus, aut cui formæ elegantia curæ esset, non tamen interim negligenter: itaq; suæ diligentia causa, paucissimis medicorum pharmacis

macis & fomentis opus habuit. Id in eo præclarissimum fuit, quod facultate alicuius rei præditis concedebat absq; invidia, vt oratoriæ, historiæ, legum, consuetudinum, aliorumq; id genus: quin etiam vt gloriam ijs rebus quibus excellebât, adipiscerentur, opëram suam ipsis nauabat. Et cum ageret omnia secûdum instituta maiorum, ne hoc ipsum quidē studebat consequi, vt videretur à maioribus accepta obseruasse. Ad hæc, non erat vagus aut leuis, sed locis & negocijs ijsdem solebat immorari: Post intentissimos capitis dolores, recens atq; alacer ad cõsuetæ opera redibat. Præterea pauca admodû habebat arcana, & hæc quoque tantûm de rebus publicis. Prudens porrò erat, moderatusq; cûm in spectaculis exhibendis, tum in operum extructionibus, congiarijsq; & alijs huiusmodi negocijs: quippe vir quid ex vsu foret potius, quàm quæ gloria factum sequeretur, reputans. Non utebatur alieno tēpore balneis, non erat ædificandi cupidus: non de ciborum, nō vestium texturæ aut infecturæ, non formæ corporis elegantia anxius. Comitatus ei è prædio, qui eum ab inferiori casa deduceret: in-

ter Lanuinos plerunq; Tusculano publicano utebatur, etiam deprecante. Omnino in eius moribus nihil inerat inhumanum, nihil inuerecundum, nihil procax: neque dicere quisquam poterat, Ad sudorem usque. sed omnia ita apta & concinna, ut si per ocium cogitata fuissent, compositè, placidè, firmiter, & sibi inuicem conuenienter. Accommodari posset ei id quod de Socrate memoratur, quòd & abstinere potuerit, & frui rebus istis, quibus & carere pleriq; per infirmitatem, & in fruendo continere se nequeunt. At temperare sibi ab utroq; vitio posse, & sobrium permanere, id verò viri est animo integro inuitoq; præditi: quod ille in morbo Maximi præstitit. A dijs bonos auos, bonos parentes, bonam sororem, bonos præceptores, familiares, necessarios, amicos bonos accepi, ferè omnia bona: tū quòd in nullum eorū quicquam deliqui: quāquam ita affectus, ut, si occasio incidisset, utiq; aliquid tale admissem: verū beneficio deorū euenit, ne rerū is fieret cōcurfus, qui hoc in me argueret. Id quoq; ijs acceptum refero, quòd nō diutius apud concubinam aui sum educatus: quòd ad
puber-

pubertatem castus perueni: neque ante
eam vir sum factus, sed tempus expecta-
ui. Quod principi & patri subditus fui,
qui erat omnem mihi superbiam excus-
surus: ostensurusq; , posse eum qui in au-
la viuat, & stipatoribus carere, & vesti-
bus pictis, & facibus, statuisq; certi ge-
neris, reliquoq; luxu: sed licere ei proxi-
mum priuato homini habitum sumere:
imò verò eum splendorem, eos qui prin-
cipes rempub. gerere velint demissiores
segnioresq; efficere. Itemq; eum fra-
trem sum nactus, qui moribus suis me ad
curam mei ipsius habendam posset exci-
tare, honore autem & amore in me suo
delectare. Quod liberi mihi neque indo-
le, neq; corpore prauis nati sunt. Quod
magnos in rhetorica, poëtica, reliquisq;
studijs progressus non feci: quæ me for-
tassis planè derinuisent, si me feliciter
proficere sensissem. Quod maturè eos à
quibus sum enutritus, in dignitate con-
stitui, quod mihi videbantur cupere:
quodq; id iuuenibus adhuc præstiti, ne-
que diu eos futuri spe lactaui. Quod A-
pollonium Rusticum, Maximū cogno-
ui. Quod perspicuè atq; sæpenumerò na-
turalem vitam cum animo meo reputa-
ui,

ui,

ui, qualisnam ea esset: nimirum quod ad deos attineret, & eorum munera, cogitationesq; inde promanantes: nihil iam obstare, quin aut secundum naturam viverem, aut non: atq; hoc quidē fore mea culpa, qui deūm monitus, ac tantum nō praecepta non obseruassem. Quod in tali vita meum corpus tandiu durauit. Quod neq; cum Benedicta, neque cum Theodoro ré habui: sed & postea amore concitus, rectae rationi parui. Quod Rustico sapius indignatus, nihil praeterea admiserim, cuius me pœnitere potuisset. Quod mater, cū esset adhuc iuuenis moritura, reliquos tamen vitae suae annos mecum exegit. Quod quotiescunq; pauperi alicui, aut alias indigenti opitulari statuissem, nunquam audiui, pecuniam mihi non esse, vnde id facerem: & quod mihi nunquam vsu venit, vt in tali re alterius ope indigerem. Quod vxorem ita obsequentem, mei amantem, ac simplicem habui. Quod alumni, quibus liberos meos crederem, idonei non defuere. Quod in somnis cū alia mihi remedia sunt data, tum contra sanguinis excretionem, ac contra vertiginem: hocque

11 Caietæ. Sicut Chraesæ. * cumq; animū
ad

ad philosophiam adiunxissem, non inci-
di in sophistam aliquem, aut in scripto-
ribus defedi, vel in syllogismis dissol-
uēdis doceret, aut meteoris tractandis.
Omnia enim hæc deorū auxilio, fortu-
naq; indigent. Hæc in Quadis ad Gra-
nuam. * Solebat is sibi prædicere, erit vt
incidam in curiosum, ingratum, contu-
meliosum, dolosum, inuidum, dissocia-
bilem. Omnia hæc ijs euenerunt, igno-
ratione bonorum & malorum. Ego ve-
rò, qui naturam boni perspectam habeo,
quòd honestum sit, & mali, quòd turpe:
ipsamq; eius qui peccat naturam, quòd
mihi sit cognata (non quia eiusdem car-
nis est, aut seminis: sed mentis, & diuinæ
particulæ particeps) à nullo eorum læ-
di possum. neq; enim in me turpitudi-
nem aliquam quisquam conijciat. Ei
porrò quòd mihi cognatum est, neque
irasci possum, neque infensus esse: vt e-
nim vnus alterum iuuaret in suo opere,
eò nati sumus, vt manus, vt pedes, vt
palpebræ, vt superiorum inferiorumque
dentium ordines: quare contra natu-
ram est, vt inuicem nobis repugnemus:
atqui succensere & auersari se inui-
cem, id quidem est repugnare. Quid-
quid

quid ego sum, id omne constat caruncula, animula & mente. Proinde missos fac libros, neq; stude. Nō datū est. Quin tu, vt mox vitā cū morte cōmutaturus, corpus sperne, q; est tabus, ossicula, & reticuli muliebris instar plexus neruorū, venarū, arteriarū. Animā quoq; considera, qualis ea sit: spiritus nimirū. neq; is idē semper: sed quī in horas alius efflatur, alius forbetur. Restat tertia pars, principatū obtinēs. Proinde sic tecū reputa. Senex es? ne patere hanc principē partē vltterius seruire, neq; alieno impetu raptari: neq; fatū vel prēsens iniquē fer, vel impendens subterfuge. Res deorū plene sunt prudentiæ: fortuitæ aut, nō carent natura, complexūe eorū quæ à prudentia administrātur. Inde omnia fluūt: necessitas etiā accedit, & totius vniuersi (cuius tu pars es) vtilitas. Porrò autē q; natura vniuersi fert, quodq; ad eam facit cōseruandam, id bonū est vnicuius vniuersi particulæ. Conseruant autē mundū, quemadmodū elemētorū, ita & ex ipsis cōcretarū rerū mutationes. Hęc sufficiāt tibi, ac semper p̄ceptorū locū habeāt. Librorū verò sitim proijce, ne murmurās moriare: sed verē placatus, atq; ex animo gratiā dijs agēs.

M. AN-